

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน โดยแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ได้กำหนดว่า การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเป็นการศึกษาลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงปรารถนา ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐานและให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และคำนวณได้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการและอาชีพตามควรแก่วัย สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการและอาชีพที่ตนถนัด การศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นการศึกษาต่อจากการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา มีจุดมุ่งหมายตามที่กำหนดในแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2535 ว่า การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งความสามารถในการริเริ่มประกอบการและการศึกษาระดับปริญญา ซึ่งประกอบด้วยระดับปริญญาตรีและสูงกว่านั้น การศึกษาระดับปริญญาตรีมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ (คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษา : 2542)

กระแสการปฏิรูปอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม จากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) แล้ว ปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้มีการปฏิรูปอุดมศึกษาทั่วโลก ยังเกิดจากสาเหตุที่สำคัญ ได้แก่ การขยายตัวของปริมาณนักศึกษาและความต้องการ

การศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกกว่า 6 เท่า ในรอบ 3 ทศวรรษ ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่ออุดมศึกษา ในฐานะกลไกสำคัญในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อแข่งขันกับนานาชาติ ปัญหาคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้จ้างงาน และสภาพความจำกัดด้านงบประมาณจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจในช่วงปลายทศวรรษที่ 20 (คณะกรรมการจัดทำแนวทางปฏิรูปอุดมศึกษา : 2542)

ปัจจุบันประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลต่อการเรียนการสอนอย่างมาก โดยได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการ คือ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 ซึ่งนับเป็นการศึกษาพัฒนาคนในทุกด้าน ผู้รับการศึกษาจึงจะเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ มีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ” นับว่าเป็นนโยบายการศึกษาที่ตระหนักในความแตกต่างระหว่างบุคคลและเป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น จากผลการวิจัยสภาพการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี สาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวนนักศึกษาต่อห้องเรียนมากเกินไป ผู้เรียนมีพื้นฐานหรือความรู้เดิมยังไม่เพียงพอ วิธีการสอนของอาจารย์ส่วนมากใช้การบรรยาย ตำราส่งเสริมการเรียนรู้ยังไม่เพียงพอ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีด้านผู้สอนพบปัญหา เช่น ผู้สอนมักทำการสอนแบบบรรยาย วิธีการสอนใช้การถ่ายทอดความรู้ ไม่ถ่ายทอดความคิดเป็น ทำเป็น มุ่งเน้นการท่องจำ ไม่สามารถปลูกฝังการรักที่จะเรียนรู้ เน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ขาดทักษะและเทคนิคในการผลิตและใช้อุปกรณ์การสอน ขาดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความเป็นจริง การเรียนการสอนเน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพในเชิงจริยธรรม การใช้วิธีการสอนเป็นกลุ่มใหญ่ เป็นวิธีที่ทำให้ครูและศิษย์ไม่ค่อยมีความใกล้ชิด (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์, 2543)

ผู้เรียนจะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้หรือเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุขหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งต้องเริ่มต้นที่ครูก่อนเพราะครูเป็นผู้ดำเนินการและรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน เมื่อสภาพการเรียนการสอนเปลี่ยนแปลง ผู้เรียนก็ต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามสภาพที่จัดให้ ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของผู้เรียนและแรง

เสริมที่จะได้รับจากครู การศึกษาระดับอุดมศึกษาในคณะบริหารธุรกิจเป็นวิชาในสายวิชาชีพ ซึ่งการสอนวิชาชีพเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงาน การแนะแนวทางการให้คำแนะนำหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเอง เป็นการสอนที่เน้นการค้นคว้าหาความรู้ให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถของตนเองให้สอดคล้องกับการทำงานจริง ดังนั้น อาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับวิชาชีพและทักษะทางวิชาชีพควบคู่กันไป เพราะความรู้ที่อาจารย์มีอยู่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำการสอนวิชาชีพให้ประสบความสำเร็จได้ (โสภณ โสมดี : 2532)

จากความสำคัญข้างต้น การที่อาจารย์คณะบริหารธุรกิจมีพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น มีสาเหตุสำคัญหลายประการที่มาจากทั้งปัจจัยภายในบุคคล (จิตใจ) และปัจจัยภายนอก (สังคม) ที่ส่งผลให้อาจารย์คณะบริหารธุรกิจมีพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษาว่าปัจจัยทางจิตสังคมใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์ที่ศึกษาทั้งลักษณะภายในและลักษณะภายนอกบุคคล โดยลักษณะทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม และลักษณะทางจิต ได้แก่ การยอมรับนวัตกรรม และเจตคติต่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพที่คาดหวังว่าเป็นปัจจัยเชิงพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำผลงานวิจัยไปเป็นข้อมูลในการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพการสอน

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตร่วมกันมีอำนาจในการทำนายพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย
3. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับลักษณะทางจิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร

ความสำคัญของการวิจัย

ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาคุณภาพการสอนของอาจารย์ นำข้อค้นพบลักษณะทางสังคมและลักษณะทางจิตของอาจารย์ไปประกอบการพิจารณาส่งเสริมคุณภาพการสอนของอาจารย์ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในการวิจัยครั้งนี้ เป็นอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 280 คน เป็นอาจารย์คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร จำนวน 82 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ จำนวน 92 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก จำนวน 58 คน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 48 คน ซึ่งใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ตัวแปรอิสระ มีดังนี้

1.1 ลักษณะทางสังคม ได้แก่

- การสนับสนุนทางสังคม

1.2 ลักษณะทางจิต ได้แก่

- การยอมรับนวัตกรรม
- เจตคติต่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ลักษณะทางชีวสังคม ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- ประสบการณ์ในการสอน
- ระดับการศึกษา
- สถานภาพ
- สังกัด

2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ แบ่งออกเป็น พฤติกรรมด้านเตรียมการสอน พฤติกรรมด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และพฤติกรรมด้านการประเมินผล

นิยามศัพท์เฉพาะ

ลักษณะทางจิต หมายถึง จิตลักษณะตามทฤษฎีตันไม้อัจฉริยธรรม คือ เจตคติต่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และจิตตามสถานการณ์ คือ การยอมรับนวัตกรรม

ลักษณะทางสังคม หมายถึง การรับรู้ของอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับสภาวะแวดล้อมที่อาจารย์พบ อันจะทำให้อาจารย์มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนให้มีประสิทธิภาพ สำหรับลักษณะทางสังคมในงานวิจัยนี้ใช้การสนับสนุนทางสังคม